

Den Grædende Dina over Den Skam-skaaren Sichem

En københavnsk selvkastrat anno 1719

Af Christina Holst Færch

In 1719, a melancholic man castrated himself in Copenhagen. This gave occasion to several anonymous mock-heroic poems about the castration. One of these was »The Crying Dina over the Disfigured Sichem« which was attributed to the notorious libeler Hans Nordrup (1681–1750). The essay accounts for the reception of the poem and also aims to show how the poem parodies the panegyric genre. By installing a low subject in a high style the poem violates *decorum*. The poem thus refuses to accept the rhetorical demand to *docere, delectare et movere*: The allegory is here not used for any didactic purposes. Instead, the poem insists on being read for aesthetic and erotic reasons.

Den 31. januar 1719 blev der til Københavns politimester – Johan Bartram Ernst – indberettet en sag om en 45-årig ugift mand, der »med en Ragekniv selv [havde] afskaaret sig Mandelemmet med Tilbehør« i lysesløber Ole Brochs hus. Indberetningen forklarer selvkastrationen med, at manden var blevet melankolsk, fordi han havde lidt tab på søhandlen. Rapporten fortæller videre, at han »med en Pennekniv [havde] stukket sig i det venstre Bryst under Vorten«, og at sengen var forfærdelig blodig. Manden lå derfor i den største livsfare.¹ Et håndskrift beretter, at

denne Castrator blev imod alles forhaabning [dvs. forventning] Cureret [syet sammen] af den berømmelig og brave Chirurgus Monsieur Hendrich Schalck, og Personen kom siden i Helsingørs Hospital hvor hand effter nogle Aars forløb døde.²

At man har betragtet den københavnske selvkastrat som mentalt ustabil antydes i politirapporten, hvor det anføres, at manden inden afskærelsen »til Sindets Rolighed [havde] kommunikeret [gået til alters] ved Dr. Dürkop«. ³ Episoden lå ud over det sædvanlige og kom til at inspirere nogle af tidens digtere, der skrev anonyme, håndskriftcirkulerede spottedigte om manden.

Overraskende nok var en af disse digtere den højlærde Frederik Rostgaard (1671-1745), som var geheimarkivar, højesteretsjustitarius og senere førstesekretær i Danske Kancelli. Rostgaard var i 1719 tidens hon-

nête homme par excellence og et smagsmæssigt forbillede. Rostgaard skrev normalt panegyriske digte.⁴ Digtet om selvkastraten er det eneste satirisk-erotiske digt i Rostgaards litterære produktion, og det skaber en kontrast til billedet af Rostgaard som en af tidens mest distingverede og dannede mænd.⁵

Digtet om selvkastraten er skrevet på latin og cirkulerede anonymt i håndskrift under titlen »Castrator« (Kastranten).⁶ Trods digtets anonymitet blev det hurtigt kendt, at Rostgaard stod bag. Cirkulationen af digtet synes at indikere, at under anonymitetens slør kunne en lærd person af høj rang hengive sig til en satirisk og erotisk spøg.⁷

Det var dog ikke kun Rostgaards digt, der cirkulerede. Under den samme titel »Castrator. Elegia« (Kastranten. En elegi) findes bl.a. i Rostgaards egen samling et andet, anonymt latinsk digt om selvkastraten. Digtet er på 42 linjer og dermed kortere end Rostgaards digt på 76 linjer plus efterfølgende gravskrift. Dette anonyme latinske digt er interessant, fordi selvkastrationen her bl.a. forklares med misogyni, manglende mandhaftighed og misforstået kyskhed. Digterjeget håner kastraten og konkluderer, at »Hvis det [kastration] er hvad det koster at blive kysk, så velbekomme! Jeg skal ikke være kysk!«.⁸ Denne kyniske latterliggørelse af kastraten er karakteristisk for alle digtene.

I Thott 1525, 4° findes desuden efter Rostgaards »Castrator« det anonyme digt »Gildingens Dom / For utidig Kierligheds, eller falsk Helligheds / Indbildning / Anklages og dømmes den mod Qvinde-Kiønnet / Umilde, blant Mand-Folkene U-gilde [æreløse; uduelige], og for / Sig selv vansnilde [ukløgtige] Gilding«. Digtet er komponeret som en poetisk rettergang, hvor Venus anklager selvkastraten for mord på »Hendes lille gode Ven« (»Gildingens Dom«, 27). Her dømmes kastraten til at få lemmet syet på igen og – hvis det mislykkes – til at blive kastet i tugthuset som en hore. Hans ejendomme tilfalder de grimme gammeljomfruer som erstatning for, at de ikke kan blive gift. Digtet er altså en lystig satire, der igen er karakteriseret ved sit totale fravær af medfølelse.

Også Ludvig Holberg følte behov for at forevige kastratens lidelser, hvilket han gjorde i et latinsk epigram trykt første gang i 1737. Overskriften lyder: »Om XX som for nogle år siden kastrerede sig selv i København«, og teksten anfører, at manden var »den første i Norden / der med en skarpsleben kniv afskar sig selv fra sin fryd«.⁹ Historien om den selvkastrerende mand blev således spredt vidt og bredt i lærde cirkler i kongeriget. Holberg var den eneste, der officielt vedkendte sig at have skrevet om kastraten, men han undskyldte sig samtidig i forordet til førsteudga-

ven med, at han blot havde »ladet Pennen løbe for at dræbe Tiden«, og at epigrammerne var udgivet på opfordring af andre (Holberg 1893: ix).

Den Grædende Dina – tilskrivninger og overleverings-spørgsmål

Det længste og samtidig mest interessante digt om københavner-kastraten er »Den Grædende Dina Over den Skam-skaaren Sichem« (herefter »Dina«) – sandsynligvis skrevet af én af tidens mest berygtede paskvillanter Hans Nordrup (1681-1750). Mens Nordrup studerede teologi på universitetet i København havde han gentagne gange lagt sig ud med professorerne, med Sjællands biskop og med byens politimester (den verdensberømte astronom Ole Rømer), som han portrætterede som korrupte og liderlige i en mængde grove smædevers. Selvom Nordrup til tider også skrev panegyrik, var hans største produktion anonyme håndskriftcirkulerede satiriske skrifter.¹⁰

At »Dina« ikke med sikkerhed kan tilskrives Nordrup skyldes, at digtet er grundigt anonymiseret. Det er skrevet på dansk og fundet overleveret i fem håndskrifter.¹¹ Kun et enkelt – Add. 147, 2° – angiver Nordrup som forfatteren, men håndskriftet var oprindeligt påført et nu ulæseligt navn, der er blevet streget over og tilføjet: »*Hans Nortrup*«. Håndskriftet, der er en samling af separate håndskrifter, har tilhørt udgiveren og adelsmanden Hans de Hofman (1713-1793) og er forsynet med et titelblad, hvorpå der står: »*Hans Nortrups / Sognepræst i Sædland / Danske Vers. / og / Eet Register efter Alphabetet / efter / Aarstal*«. I 1740 har Hofman også forsynet sin samling af Nordrup-håndskrifter med et register og ladet den indbinde.¹² Hofman har altså været interesseret i forfatterskabet som sådan, men nævner trods indlemmelsen af Dina-digtet i samlingen ikke digtet i registret. Tilskrivningen kan være sket som en efterrationalisering og synes usikker.¹³

»Dina« findes heller ikke i hverken NKS 2736, 4°, Kall 394, I, 4°, Statsbiblioteket nr. 327, Add. 247a, 4° eller Thott 1528c, 4°, hvoraf de tre førstnævnte er rene Nordrup-håndskrifter, og de sidste to er betydelige samlinger af hans digte. Bortset fra Add. 147, 2° medtager ingen af de vigtige håndskrifter, der gør et samlet eller tilnærmet forsøg på at samle forfatterskabet, altså digtet. Niels Simonsen optrykker i antologien *Verdslig barok. En antologi 1667-1756* fra 1982 et fragment af digtet. Her tillægger han Nordrup digtet, men hans transskription stammer fra Collin 538, II,

4°, som *ikke* anfører Nordrup som ophavsmand til digtet. Her står digtet opført i håndskriftets register under anonyme digte. Simonsen nævner ikke andre mulige kilder til digtet, og det er derfor svært at vide, hvilke håndskrifter Simonsen baserer sin tilskrivning på. Imidlertid har han brugt Add. 147, 2° som grundlag for andre transskriberinger i antologien, og det er derfor ikke usandsynligt, at Simonsen har skævet til dette håndskrifts tilskrivning.

Når man trods usikkerheden er tilbøjelig til at følge Simonsens tilskrivning, er det altså i høj grad på grund af Add. 147, 2°. Desuden står digtet i Add. 247c, 4° mellem andre Nordrup-digte, hvilket antyder, at afskrivningen har henregnet digtet til Nordrups forfatterskab. At der tematisk og genremæssigt også er grund til at hælde til Simonsens tilskrivning hænger sammen med Nordrups øvrige forfatterskab, der er karakteriseret ved sin eksplicitte, satiriske og genreoverskridende karakter. I det øvrige forfatterskab bliver barokkens genrer – ligesom i Dina-digtet – ofte parodieret og udfordret. Her overskrides retorikkens krav om, at formen skal passe til indholdet, idet en lærd retorik sammenføjes med folkelige og platte emner; her bruges de højeste genrer til at italesætte de laveste emner – her blandes hyldesten med dadel, panegyrikken med satire, det alvorlige med det latterlige.¹⁴

Simonsens optryk af Dina-digtet har betydet, at digtet i receptionen er accepteret uproblematisk som et Nordrup-digt. Per Stounbjerg skrev i 1990 en mindre artikel i *Passage* om digtet, ligesom Eira Storstein og Peer E. Sørensen omtaler det i *Den barokke tekst*.¹⁵ For nemheds skyld benævnes digtet derfor også her som et Nordrup-digt. Nordrup – som for første gang i næsten 200 år blev medtaget i litteraturhistorien i Gyldendals *Dansk litteraturhistorie* (Hougaard m.fl. 1984) – er dog røget ud af den nyeste danske litteraturhistorie, der kun medtager Jacob Worm som repræsentant for den radikale satiriske håndskriftdigtning og ikke problematiserer forholdet mellem den trykte og utrykte litteratur (Pedersen m.fl. 2007). Nordrup er imidlertid interessant, fordi hans forfatterskab er et af de mest afskrevne og radikale håndskriftcirkulerede forfatterskaber i starten af 1700-tallet.

Dina og Castrator – ligheder og forskelle

Nordrups digt adskiller sig fra Rostgaards ved sin langt mere direkte og detaljerede sammenkobling af erotik og kropslig forgængelighed,

men ikke desto mindre har Nordrups og Rostgaards digte en del til fælles.¹⁶

Rostgaards digt er dateret til 31. januar 1719 – den samme dato, som politimesteren indberettede selvkastraten, mens Nordrups digt er skrevet til fastelavnsmandag, som faldt den 20. februar i 1719 (Bauer 1868).¹⁷ Det var dog ikke unormalt, at et digt blev dateret til den anledning, det var skrevet til. »Gildingens Dom« er angiveligt skrevet til tamperdagen den 1. marts 1719 – altså den dag ægteskabssager dømtes – hvilket ligesom fastelavnsmandag har symbolsk karakter.

Hvor det drømmende digterjeg i »Gildingens Dom« befinder sig i et serail i Konstantinopel, foregår »Castrator« og »Dina« i anderledes jordnære omgivelser. Selvom Dina-digtet begynder som en samtale mellem digterjeget og muserne, koncentrerer hovedparten af både Rostgaards og Nordrups digte sig om fundet af den skamskârne i sengen. Doktoren hentes i begge digte af en pige, der hos Nordrup vægrer sig ved at fortælle ham om kastraten – hos Rostgaard bliver hun direkte vred. Kastratens logi er i begge digte beboet af såvel piger som en værtinde, og derudover samler der sig en hoben folk, som hos Nordrup benævnes som gæster. Det antydes, at der kunne være tale om en slags beværtning eller bordeldrift i huset, hvilket stemmer overens med kastratens hidtil liderlige levned. I begge digte (og hos Holberg) beklager pigerne sig over tabet af mandslemmet – og dermed måske også over tab af indtægt. Hos Rostgaard hedder det: »Det ude er med jer i Enker og i Piger, / Om det saa spildes, der tilkommer Eders Slegt. / Det ude er med os« (»Castrator«, 67-69), hvilket hos Nordrup parafraseres til: »Ak! sagde hun, hvad er, vi u-lyksalig skatted, / Om hver en Unger Svend sig saa Kapune vil, / Det ude er med os, hvad duer de da til« (»Dina«, 98-100).¹⁸

Ydermere eksisterer et metaforisk og emnemæssigt genbrug mellem de to digte: Rostgaards og Nordrups tekster kredser begge om sømænd, buksbom, det blodbesudlede lem, den blege dødsangst osv. Ligheden i beskrivelsen af sygelejet gør det nemt at forestille sig, at digtene enten står i et inspirationsforhold til hinanden eller, at de evt. har haft en skillingsvise som forlæg. Den sidste mulighed er det dog ikke lykkedes at finde belæg for.¹⁹

Rostgaards digt adskiller sig dog fra Nordrups ved at være mindre eksplicit. Hvor det afskârne lem hos Nordrup benævnes med slang-agtige ord eller opfindsomme metaforer som »dankert«,²⁰ »Kiødpølssen«, »Laar-Laqvei« (lårlakaj) eller »Buxe-Giøg« (buksegøg),²¹ så bliver det hos Rostgaard til hans »Skam« eller »det urene Lem«. Mens afskærelsen får en meget nærgående beskrivelse hos Nordrup (23 linjer), så fylder selve

handlingen kun en enkelt linje hos Rostgaard. Rostgaard sammenligner i stedet kastratens sønderlemmede krop med genstande, der mangler deres primære (og falliske) kvaliteter:

Som Haand vandheldis [vansires], er Kun Tommel fingren borte
Som ansigt ilde er foruden Næsen skabt.
Som Skibet er et Skrog, naar Roret monne skorte,
Soel skiven nytter ey, naar Visseren er tabt.
Som Vognen uden Stang er ikke vel regieret:
Compasset uden Naal har ingen Nytte af (»Castrator«, 37-42).

Formålet med at sammenligne digtene er at vise, hvordan den satiriske håndskriftdigtning – ligesom den trykte digtning – ofte blev til som en gendigtning af allerede eksisterende tekster.²² Digtene og sladderer cirkuleredes i et lærd forum, hvor læserne også potentielt var digtere, der kunne videreføre og perfektionere hinandens udspil. Nordrup er selv opmærksom på, at hans digt i denne proces kan overgås af andre og mere veltalende digtere: »Hvad her i [digtet] fattis [mangler], det en Anden giøre maa, / Der som en fød *Poët* mig langt Kand overgaa« (»Dina«, 395-396). Digtet opfordrer dermed andre til at tage tråden op. Således kan digtningen ses som en slags veltalenhedens kampplads, hvor vid og digterisk slagkraft kunne markere en forskudt magtbalance i forhold til det sociale og embedsmæssige ranghierarki. Denne form for digteriske dueller er imidlertid ikke mediebestemt og findes ikke kun i håndskrifterne, men også i den trykte digtning.²³ Den håndskriftcirkulerede digtning var dog ikke underlagt en nær så langsommelig proces som det trykte medie, og »kampen« kunne således udspille sig omkring helt aktuelle og nyhedsprægede emner – fx en selvkastretet melankoliker i København.

»Den Grædende Dina« cirkulerede anonymt uden om censuren i lærde kredse i løbet af 1700-tallet. Selvom ikke alle håndskrifterne bærer ejerens signatur, ved vi, at lærde mænd som Hans de Hofman (1713-1793) og B.W. Luxdorph (1716-1788) har ejet afskrifter af digtet, mens flere af de øvrige håndskrifter er smukt afskrevne og prestigøse.²⁴ Der er således ikke tvivl om, at digtet ikke var almindelig læsning for almuen, men derimod læsning for den lærde mand, som forstod at værdsætte digte med et indhold af tvivlsom og erotisk karakter. Dina-digtet følger en retorisk tradition, der intenderer en mandlig læser, men som på grund af det satiriske tilsnit ikke blot stiller spørgsmålstegn ved kroppens, men også ved retoriikkens og veltalenhedens potens.

Barokkens selvmodsigende oscillation

I »Dina« iscenesættes gennem 400 aleksandrinere på en gang historien om selvkastraten i højstemt stil og samtidig med forstillet patos og distanceret humor. Digtet handler om mandlig kvindagtighed – eller mere præcist om afmaskuliniserede mænd i et kønsligt vakuum. Karakteristisk for digtet er, at det konstant oscillerer mellem det højstemte og det lavkomiske, mellem det mandlige og det kvindagtige. Digtet leger med en autoritativ fortællerstemme og en decentral udsigelse, og det placerer sig konstant mellem en bundethed og nedbrydning af genrekonventioner, mellem afhængigheden og afvisningen af præteksten samt mellem opbygningen og afvisningen af allegoriens betydningspotentiale. Denne konstante dobbeltbevægelse benytter barokkens kontrastfyldte retorik og installerer modsætningen som en parodisk modus. I det følgende vil denne modsætningsfuldhed blive undersøgt for at vise, hvordan digtet på en gang nærer sig af barokkens dekorum og samtidig nedbryder denne. Digtets radikalitet ligger i den konstante afvisning af at indlejre en betydning i det allegoriske potentiale: Digtet nægter at tilskrive det afskårne lem en *sensus spiritualis*, og det gør så at sige nar ad læserens fortolkningsmæssige opdragelse.

Digtets narrativ og barokkens dekorum

Digterjeget påberåber sig i starten af digtet – som det er typisk for barokdigtningen – musernes hjælp og kører hele barokkens dekorum i stilling til besyngelsen af sit emne. Men efter at have rettet blikket opad mod muserne på »Parnassi sæde« (»Dina«, 41-49), fæstnes blikket nu på gadeplanet – nærmere bestemt Per Madsens Gang – for derefter at ende ved lemnet, som ironisk genopstår i »Nørre Paradis«, som var et værtshus og bordel i samtidens København (Nielsen 1884: 224). Peder Madsens Gang var en gyde, der var kendt som tilholdssted for prostituerede og andre småkriminelle, og fortællingen bliver dermed indlejret i en suspekt topografi. Musernes bliver således garanter for en fortælling, der næppe kan leve op til den højtidelige iscenesættelse.

I Peder Madsens Gang løber da også de tvivlsomme rygter. To søstre står for enden af gaden og fortæller den nyeste sladder om en mand, der »har sin Pode-Qvist, jeg meen hans Lønlig Ting / I ubesindighed afskaaret runt omkring« (»Dina«, 67-68). Sladder er ifølge Melinda

Rabb en ikke-hierarkisk diskurs, som udfordrer etablerede hierarkier og har en potentielt destabiliserende effekt (Rabb 2007: 52ff.). Undergravningen af en autoritativ diskurs – eller digterjegets privilegerede position – sker i Dina-digtet netop i kraft af sladderens. Digterjeget står bag et hjørne og lurer på de sladdrende søstre: »Jeg nermet mig dertil og stod bag Hiørnet stille, / Og lydte nøye paa hvad Hun fortelle ville« (»Dina«, 61-64). Søstre indlejrer endnu en sladderhistorie om en mand, der »Fordj der vrimlet i hans Huus en Børne-Flok / At hand ved øxe-bid vil hugge af sin Kok« (»Dina«, 81-84). Hans kone kommer løbende til og råber: »Ak Hierte Mand holt stil! [...] / See hvor dend Stakkell nu mig gir et afskeeds nik / For hand saa tit med mig har leeget Aftens Pik« (»Dina«, 89-92). Konen vil ikke undvære sin mands vitale kropsdel, og han lader sig snart tale fra projektet: »Den Mand ved slige Ord lod sig strax *Persvadere* [overtale], / For din Skyld sagde Hand, vil jeg ham *Pardonere* [benåde]« (»Dina«, 93-94). Dermed fortaber digtet sig altså i andre og mindre relevante diskurser, samtidig med at udsigelsen sløres. Digtet glider uden markering af, hvem der taler, over i fortællingen om den selvkastrede mand. Det lader udsigelsen udspringe fra forskellige kilder, hvilket i første omgang underminerer digterjegets autoritative position, fordi han videregiver sladder og således indskriver sig selv i en feminin diskurs. Alligevel giver digterjeget ikke afkald på sin alvidende position i digtet, og udsigelsen glider umarkeret tilbage til ham. Beskrivelsen af kastraten bærer nemlig stadig det mandlige digterjeds synsvinkel, selvom udsigelsespositionen er sløret. Digterjeget skjuler sig på den måde på den ene side bag sladderens, men orkestrerer på den anden side skånselsløst fortællingen om kastrationen. Denne dobbelttydighed af autoritet og fraskrivelse af samme er typisk for digtets subversive strategi. Digtet rummer et frygtsomt og dog skrydende digterjeg, der ved, at han nok burde tie stille:

Men her er andet Nyt, tys jeg tør neppe Knyste
Men Pulssen heftig slaar, og Buxerne de ryste,
At jeg for Jomfru flok skal sige det jeg hør
Og hvad *Adviser* mand i voris Stad omfør.
Dog jeg faer ey med Tant, det Mood i Brysted setter
Og *animerer* at jeg Ærendet forretter
Een Anden Gang jeg ey jer Gunst misbruge vil
Til Gieke Skiempt, men Kun til dette Gieke Spil (»Dina«, 25-32).

Digterjegets tøven er dog rent koketteri, og han drives af en blanding af begejstring for det sensationelle og frygt for pigernes dom til at sladre om det sære tilfælde. Sladderer og erotikken kombineres således med lærd dekorum. Digtet er én stor spøg, der gør grin med den højtidelighed og alvor, som præger barokkens panegyriske poesi.

Prætekstens mislyd og den tømte allegori

Gérard Genette bestemmer i *Palimpsests* parodien som en genre, der bruger en høj stil til at behandle et vulgært eller antitetisk emne. Parodien omdanner med andre ord emnet uden at ændre stilen (Genette 1997: 12, 22). På den måde bygger parodien altid ovenpå og er afhængig af en anden, allerede eksisterende tekst. Dina-digtets bevægelse mellem den højstemte stil og det lavkomiske indhold parodierer ikke blot hyldestgenren, men også forholdet til præteksten og allegorien som betydningsskabende figur er parodisk.

Digtet drejer sig fra vers 109 om den melankolske stymper, der mistolker Biblens ord om at skille sig fra sit syndige kød og afskærer sin manddom. Der står: »Da som et Orme-Nag Samvittigheden pirret, / At hand udj sit Sind her over blev forvirret, / Fordj hand Gods og Kraft paa Tøsser hafde vent [brugt] / Og i sin geile Brynst saa mangel Pige skient [skændet]« (»Dina«, 117-120). Melankoli og dårlig samvittighed over en utugtig livsførelse fører til, at manden genlæser Matthæusevangeliet 19,12. Verset er i Biblen en del af en samtale, hvor Jesus belærer disciplene om ægteskabets bånd, og om at skilsmisse kun kan tillades, hvis der er tale om utroskab. Disciplene siger da: »Staar Mandens sag saa med Hustruen da er det icke got ad gifte sig«. ²⁵ Men Jesus svarer enigmatisk, at:

Dette ord fatte icke alle men de som det er gifvet. Thi der ere Gildinge som ere saa fødte af Moders lif: Oc der ere Gildinge som ere gildede af Menniskene: Oc der ere Gildinge som hafve gildet sig self for Himmerigis Rige. Hvo det kand begribe hand begribe det (Matt.19,11-12).

Passagen er her citeret fra den Resen-Svaningske bibel fra 1647, som blev brugt på Nordrups tid. I Bibelselskabets oversættelse fra 1992 er gildingerne – altså kastraterne – blevet omformuleret til dem, som er »uegnede« til ægteskab – måske fordi passagen kan læses som en opfordring til selvmutilering.

Ordlyden i den Resen-Svaningske bibel parafraseres meget elegant og præcist hos Nordrup: »Der er først Gildinger saa af sin Moder baaren / Det andet slags jo er, af Mennisker omskaaren, / Den tredie Sort sig selv til Gildinger har gjort / At de ey udelugt skal staa for Himlens Port.« (»Dina«, 249-252). At tekststedet tidligere har ført til en selvkastration er Nordrup muligvis godt klar over, når han henviser til netop Matthæus 19,12. Eusebios beretter nemlig i sin kirkehistorie, at den kristne teolog Origines (ca. 185-254) læste passagen bogstaveligt, da han kastrerede sig selv som bevis for sin tro. Biskoppen Demetrius hyldede sågar Origines for hans dristighed.²⁶

Problemet i digtet er derfor på et eksegetisk niveau: hvordan skal man læse Biblen? Læser man den bogstaveligt, indeholder den særdeles radikale opfordringer til selvtugtelse, og digtets påpegning heraf gør Nordrup til en ironisk og kritisk bibellæser. I vers 261-264 omtales »Morlands Dronnings Gilding [...], [d]er læste *Biblen* vel, men var i dend Indbilding / At hver en Bogstav just som den og lydte Gialt«. Versene er en henvisning til Apostlenes Gerninger 8,27-33, hvor en kammersvend hos den etiopiske dronning Kandake (»Dronning i Morland«) læser profeten Esajas. Apostlen Filip spørger nu kammersvenden, om han forstår, hvad han læser, men denne svarer: »Hvorledis skulde jeg kunde, uden nogen underviser mig?«. Bibeloversættelsen fra 1647 bruger ordet kammersvend, mens det græske forlæg har ordet *eunouchos*, som iflg. *Blue Letter*-bibelleksikonet betyder en kastreret embedsmand.²⁷ Tekststedet belærer os altså om, at Biblen kræver udlægning af en person, der har lært at læse teksten rigtigt. Digtet bruger dermed præteksten til at pointere, at selvkastraten ikke har øjne for Biblens allegoriske betydning. Den religiøse erkendelse er slået fejl i digtet: Det, der i Biblen skal læses i overført betydning, får i digtet en helt konkret betydning. Transcendensen forbliver tom for den kastrerede, og han opnår ikke indsigt og salig frelse gennem tekstlæsningen, men derimod en ødelagt krop.

Når allegorien negeres som en betydningsskabende figur, så undergraves samtidig barokdigtningens og -kunstens didaktiske berettigelse. Allegorien er gennem *sensus spiritualis* den figur, der installerer en guddommelig mening i tegnene, og som skal bibringe læseren indsigt i verdens kaotiske fremtoning. Men digtet problematiserer allegorien som bærer af betydning, når lemmets og Biblens karakter af løsrevne tegn, der ikke lader sig afkode, afviser allegorien som en selvfortolkende figur, hvor alle tegn lader sig afkode direkte. Nordrups digt viser, hvad der sker, når en person, der ikke er vant til at tolke teksten, vil afkode Guds tegn. Teksten er uforståelig for den uindviede, og præsten udbryder: »O! blinde *Bibel*

Tolk [...] / Skal mand de dybe Sprog saa Kiødelig forvende [fordreje; give en anden betydning], / Det Anden Meening har, og Aandeligen skal / Forstaaes, af slige Sprog vi har i Tussind Tal« (Dina, 53-56). I digtet er allegorien dermed en enigmatisk og flertydig figur, der rejser en fortolkningsproblematik, frem for en didaktisk figur, der giver indsigt i Guds skaberværk.

Litteraturen mister samtidig sin moralske berettigelse, når digtet afviser denne opbyggelige side. I stedet insisterer digtet på litteraturen som ren ornatus og lysthengivelse, idet det italesætter fejltolkningen gennem 400 aleksandrinere. Da digtet benytter barokkens potente retorik til at iscenesætte lemmets afskærelse, leger det med parodiens omvendning som vilkår. Under titlen markeres det, at digtet er »Ud Copierit / Fastelavns Mandag«, hvilket antyder tekstens subversive forhold til sin prætekst. Biblen bruges som reference, men det Gamle Testaments historie om Dina bliver allerede i titlen forvansket. Den bibelske historie om Dina fortæller nemlig, at Sichem voldtog Dina, og at hendes brødre som hævn herfor med list overtalte alle mændene i Sichems by til at lade sig omskære. Da mændene lå svage af sårfeber, overfaldt Dinas brødre byen og dræbte alle mændene (1.Mos.34). Hævnen fra det Gamle Testamente afløses i digtet derimod af selvpåført lidelse. Hos Nordrup afskæres lemmet på grund af melankoli og syndsbevidsthed, og således bliver »Det gamle Testamentis hellige omskiærelse« i digtet omvekslet til »Det Nye Testaments Smertelige [og profane] afskiærelse«. Titlen henviser til den gammeltestamentlige tradition omkring omskærelse, som Jesus i det Nye Testamente fritager retroende kristne fra. Paulus siger i Galaterbrevet til sin menighed, at »dersom I lade eder omskiære, da blifver Christus eder intet nyttelig« og for dem, der forsøger at forlede menigheden fra Kristus, ønsker Paulus, at de måtte skære det hele af: »Gud gifve, ad de oc motte afskiæris, som giøre eder ustadige igien«. ²⁸ Heri ligger således en paradoksal radikalitet i det Nye Testamente i forhold til det Gamle, som Nordrup aktualiserer i forbindelse med den københavnske selvkastrat.

Titlen på Nordrups digt rejser samtidig spørgsmålet: Hvorfor græder Dina? I den bibelske fortælling græder Dina over skammen og måske volden, men hos Nordrup græder Dina ikke på grund af overgrebet mod hende. Dina græder, fordi Sichem har skilt sig ved sin »Yngle-Green«, sin »Pode-Qvist«, sin »Lønlig Ting« og »Hand der nu nylig var som Kokken Kiek og Moodig, / Hand som Kapunen er nu Smertefuld og Blodig / Og duer aldrig meer i Brudeseng at gaa / For hand sit beste Lem har vildet miste saa« (»Dina«, 69-72). Perspektivet drejes hele tiden fra det religiøse til det profane. Hver gang digtet installerer en ophøjet gestus, kan læseren

være sikker på, at den straks peger mod kønslivet. På den måde domineres digtet af en seksualiseret galgenhumoristisk tone.

Forestillingen om den gode død

Døden er for barokdigterne ofte en kærkommen udfrielse fra det jordiske liv og ventes som sådan med længsel.²⁹ Men i Dina-digtet giver døden eller snarere dødsnærheden ikke selvkastraten adgang til himmerige, men derimod til smerte og lidelse. Handlingen centrerer sig efter afskæringen om den skamskårnes seng, der beskrives som et dødsleje:

Det blodig Aare-spring hans Leje rødt mon' male,
At hand afmægtig Laa i en beengsted Qvale
Dog i dend Hierte-Qvalm hand gav et veldig Raab,
Thi om sit Liv hand nu ey hafde meere haab (»Dina«, 149-152).

I Rostgaards »Castrator« bliver lemmets afskæring i overensstemmelse med den virkelige selvkastrat fulgt op af knivstik i brystet, der skal gøre en ende på livet: »Ja, for at døe, hand sig en Kniv i Brystet rente [...] / Dog Døden raabtes an; som ej indstilte sig« (»Castrator« 9, 12). Både Nordrups og Rostgaards digte antager en slags rapporterende karakter i lighed med samtidens populære ligprædikener, som ifølge Elisabet Holst næsten kan betragtes som datidens »Se og hør-stof« – altså som en form for sladdermedie, hvor der i detaljer berettes om fx hvilke berømte gæster, der valfartede til dødslejet (Holst 1999: 315). I Dina-digtet iscenesættes den kastrerede mands kvaler på dramatisk vis:

Da Verten dend Tumult om Natte tide hørte,
Hand sprang af Sengen og sin Sloprok sig iførte
Og udj fuld Galop til Døren sprang saa fast,
At den paa viden veg fløi op i Hui og hast [...]
Den Vert hand raabte flux Ak u-lyksalig Fange
Hvad i mig denne Nat har giort bestyrt og bange
Jeg tenkte her var jld i Eders Kammer tendt
Og at i nesten var af lue blus forbrendt (»Dina«, 153-156, 165-168).

Værten ser straks muligheden for at skabe lidt moro og lader det kasserede lem genopstå som skueret på et fad med buksbom og laurbær, hvor det med

værtens formulering netop skal »skues ret« (dvs. opret) af gæsterne, der kommer strømmende til. Pigen løber derpå »hierte-pikket« – hjertebankende – af sted til bartskæreren. Og hun skriger: »Kom, Kom *allo* vær svint [hurtig] det gielder paa hans Liv, / Da ieg løb hiemme fra, laa hand halv død og stiv« (»Dina«, 187-188). Digtets ordspil på lemmet er talrige og markerer samtidig plathedsniveaueet i digtet. Lægen kan imidlertid ikke gøre andet end at forbinde den stakkels stympet, og dødens sved pibler nu ud af ham.

Iagttaget man forestillinger om den »gode død« omkring år 1700 står det klart, at kastraten ikke får nogen god »død«. Normalt er døden ritualiseret, hvilket indebærer, at præsten skal tilkaldes først, for at den døende kan gøre sit regnskab op med Gud, og herefter kan lægen tilkaldes for at tilse de jordiske »rester«. Rækkefølgen er vigtig, fordi »Mand i sin Siugdum skal først bede oc tacke Gud oc giøre Penitentz oc lade aff at Synde oc siden lade lægen komme til sig. Thi naar man [...] søger ikke Herren i sin Sygdom, men Læger, da vil der gerne følge Døden og Guds evige Vrede derhos«. ³⁰ I digtet er det lægen, der kommer først, hvorefter præsten tilkaldes til sidst.

Ved siden af dette ritual fordrer den gode død, at der er folk til at våge over den døende. Men i Dina-digtet bliver det respektfulde sidste farvel afløst af skæmtelystne og nysgerrige gæster, der i stedet for at give den døende trøst og husværelse udnytter situationen til morskab og fornøjelse. Efter præstens og lægens tilsyn kan der blive plads til at give udtryk for sorg. Imidlertid kan sorgen kamme over og blive upassende voldsom. Dog kommer sorgen eller beklagelsen i Dina-digtet ikke fra pårørende, men fra den døende selv: »Hand som en Trane peeb, og gav et ynksom Skraal / Maaskee hand tenkte før at dend var giort af Staal [...] Hand sukket, Raabte, Bad om Helbred og Lifs frist / Med løfter at hand sig bekiære [omvende] vilde vist« (Dina, 139-140, 279-280). Afvisningen af den uomgængelige død er imidlertid upassende, fordi den døende skal vende sig fra verden og hengive sig til det hinsides (Ariès 1986: 20-21; Holst 1999: 317ff.).

Alligevel ender digtet ikke i graven. Kastraten rejser sig i slutningen af digtet fra sit sygeleje, men bliver nu jaget fra dør til dør og lukkes ude af pigerne og forbliver en hjemløs skabning. Kastraten og hans gerning udstilles dermed som helt igennem mislykket.

Den genopståede og seksualiserede krop

Som vi har set, levner digtet altså intet håb om frelse; derimod er den dennesidige forgængelighed allerede nådesløst til stede i kropsmetaforerne: »Kiød-

pølssen blodig var, og toe Russiner hengte / Ved Enden da hand dend paa Gulvet fra sig slengte« og »Det varme Lem endnu laa Sprellet som en Fisk / Det hand bortsmitted som en Karklud og en Visk« (»Dina«, 141-142; 159-160). Døden bliver komisk, idet værten triumferende genopliver det menneskelige *disjectum membrum* ved at placere det på et fad med laurbær og buksbom. Som en konfekt anbringer værten lemmet i raritetskabinettet mellem andre delikate retter og belærer så læseren om, at her må det observeres ret.

Gæsterne, der ankommer for at se underet, udviser ingen medfølelse med kastraten, men raillerer på hans bekostning. Her står kastratens ensomme smerte i skarp modsætning til gæsternes rå latter. Ifølge Bakhtin »repræsenterer dette latterens drama på en gang den gamle verdens undergang og den nye verdens fødsel«. ³¹ På den måde udvikler latteren og hånen sig til en konkurrence i erotisk kreativitet, hvor lemmets anvendelighed som seksuelt objekt er i fokus. Én mener, at pigerne skal bære lemmet mellem brysterne som en »rar *bouqvette*«; en anden, at det skal bruges som krydderi i øltønden, en tredje, at det skal bruges som reklameskilt for et horehus osv. ³² Barokkens hang til systematik og sans for detaljer fornægter sig ikke, og læseren må pinedød igennem ti forskellige forslag. Fantasien får frit spil, og gæsterne forestiller sig, at lemmet også kan bruges til en erotisk juleleg: »dend bedre Kunde nyttis / Naar som i Juule-Leeg at Ringen dend udbyttis / Om mand saa uformerkt [ubemærket] dend fik i Pigens Skiød / Forbausset blev hun, naar hun merkte den var blød« (»Dina«, 305-308). Det anbefales videre at hænge lemmet på rokken »naar Pigerne de spunde [spinder] / Da deris Fingre vel blev hurtig ved den Rok / Naar den var prydet med en dygtig [stor] Karle-Kok« (»Dina«, 322-324). Gæsterne objektificerer med deres skæmtsomme ordleg den døende krop og lemmet, som gennemgår en erotisering under deres begærlige blikke. Digtet spiller på en gang på det afskårne lems falliske og komiske dimension og indskriver sig i et felt mellem satire og erotik.

Selvom digtet her omtales som erotisk, er det dog ikke særligt pirrende i en nutidslæzers øjne. Det erotiske element hos Nordrup består snarere i den direkte benævnelse af kønsdele og seksuelle handlinger, men uden fx John Wilmot, jarlen af Rochesters raffinement og realistiske beskrivelser. ³³ Nordrup holder sig til en voyeuristisk erotik, der gennem installationen af lemmet i prekære litterære stillebener blotlægger det, der skulle have været skjult. Samtidens bryllupsdigtning viser, at erotik blev accepteret i visse sammenhænge, men her er det seksuelle taget ud af bryllupsdigtets konventioner og installeret i en sammenhæng, der bringer lemmet entydigt i fokus. ³⁴ Hvor bryllupsdigtet som genre havde til formål at indvi

brudeparret i bryllupsnattens og ægteskabets mysterier og forpligtelser, så er det seksuelle her til stede uden andet formål end at pirre, hvilket gør digtet uhøvisk i samtidens forståelse.

Holberg anfører, at »en ligefrem Nævnelser af naturlige Ting [er] ikke uhøvisk. Uhøvisk er hvad der støder an mod gode Sæder og ophidser til Løstgængelighed og andre Laster« (Holberg 1893: xi). Citatet viser, at grænsen mellem høvisk og uhøvisk er et spørgsmål om intention: Hvis benævnelsen har et beskrivende (og didaktisk) formål, kan det anses for moralsk forsvarligt, men hvis intentionen derimod er at ægge sanserne, er det utugtigt. Det er således ikke nødvendigvis objektet i sig selv, der er uhøvisk, men dets indplacering i en kontekst. Jean-Marie Goulemot skriver, at erotiske tekster før 1700 blev behandlet som andre tekster. Men klassicismens smagsmæssige ophøjelse af kunsten og litteraturen betød, at erotisk litteratur blev afvist, og at denne marginalisering medførte, at pornografi opstod som en særskilt genre.³⁵ Dina-digtets entydige fokus på det afskårne lem rejser spørgsmålet om, hvorvidt digtet skal forstås som en art pornografi, men svaret er ikke entydigt.

Lynn Hunt hævder, at erotik og pornografi mellem 1500-1800 ofte er tæt forbundet med en politisk eller religiøs kritik og stort set aldrig har et udelukkende erotisk pirrende formål.³⁶ Men i Dina-digtet findes en sådan politisk overbygning ikke: Erotikken er ikke medium for nogen samfundskritisk agenda. Digtet insisterer derimod på at blive læst for dets æstetiske, erotiske eller kuriøse værdi og insisterer således på det uhøviske i Holbergs forstand.³⁷

Digtets tidsmæssige placering i 1719 betyder, at det ligger mellem barok og klassicisme, men retorisk er det forankret i barokdigtningen. Hvis Goulemots analyse af klassicismens smagsændring omkring erotiske værker kan siges at gælde for danske forhold, så har digtet formodentlig i modsætning til Rostgaards digt været at betragte som dårlig smag pga. den direkte og detaljerede benævnelse af lemmet. Rostgaards digt behandler emnet på en langt mindre eksplicit måde, og dets popularitet antyder måske et skift i smagen fra Nordrups farverige barok til Rostgaards mere afdæmpede klassicisme.

Det liderlige sprog og mandlig kvindagtighed

I »Dina« leges med køn, identitet, seksualitet og moral, og det sætter spor i retorikken, der synes at udfordre barokkens potente retorik. Hos Nor-

drup bruges aleksandrineren ikke til at hylde en stor mands store gerninger, men derimod til bespottelsen af den kvindagtige selvkastrat. Nordrup behersker barokkens retoriske virkemidler, men digtet fremstår ikke desto mindre som en tom skal af sproglig ornatus. Digtet indledes med en bøn til muserner: »Ak! Musæ jeg vel her om Eders Gunst vil beyle / Om ellers Forslag mit hos Eder ey skal feyle / At I vil staa mig bie i dette Ski-aldre digt / Som jeg befatte vil udj et Simpel Skrift« (»Dina«, 1-4). Digterjeget er her klar over sit eget suspekte forehavende og ved, at digtet vil møde kritik:

Om jeg en *Purpur* Helt i fuld *Mondour* [mundering] afmalet,
Der udj Feide flink mod Fienden hafde pralet
    Sit Naale-Spitze Spyd at Farve udj Blod,
Og hafde holt sig Kiek med et *Heroisk* Mood
[...] tvil [tvivlede] jeg paa
At min Idrætter [bedrifter] da de skulle modstand faa (»Dina«,
9-12; 23-24).

Digtets moralske overskridelse er altså formuleret helt eksplicit. Mats Malm teoretiserer i sin bog *Det liderliga språket* fra 2004 over barokkens frygt for sprogets truende *effeminatus* og *lascivitas* – dvs. kvindagtighed og moralske fordærvelighed.³⁸ Malm viser, hvordan det ornamenterede og sanselige sprog til trods for barokdigternes hengivelse hertil blev opfattet som truende for samfundets generelle moral. Ifølge Malm udvikles i 1700-tallet en mistænksomhed mod kunsten som kilde til velbehag. Særligt kunsten blev suspekt, fordi æstetikken kunne forblinde mennesket og vende det fra Gud. Helt konkret opfattes det truende ifølge Malm som det kvindagtige, det følelsesladede, det sanselige og det sirlige.

Malm viser, hvordan *ornatus* – dvs. den sproglige udsmykning – hos den antikke retoriker Quintillian blev opfattet som en trussel for digteren, som stedet hvor sprogets og individets dyd eller lastfuldhed smelter sammen. Det betyder i praksis ikke, at digtningen eller talen ikke må bruge billeder og metaforer; *eloquentia* – veltalenheden – er en dyd. Men den må tjene et højere formål for at forblive mandig og dydig. Således er den største fare kontrasten imellem det som fremstilles, og hvordan det fremstilles. Hvis *eloquentia* bliver tom og ren overflade, bliver den umoralsk og dermed en trussel mod den potente taler (Malm 2004a: 33-34, 89). Nordrups digtning er således kvindagtig, fordi *ornatus* ikke fremmer et didaktisk formål. Digterjeget er selv bevidst om digtets status, når han

siger: »Een Anden Gang jeg ey jer Gunst misbruge vil / Til Gieke Skiempt [narrestreger], men Kun til dette Gieke Spil [narreværk]« (»Dina«, 31-32).

Frygten for umådeholden *ornatus* synes imidlertid ikke at være problematisk for de tidlige danske barokdigtere. Fx lader Peder Syv (1631-1702) ikke til at have moralske kvaler ved sproglig overdådighed: »Lignelser ere tidt mere angenemme end tingesterne selve; dog at de ikke ere aldt for gemeene, tvungne eller bruges for tidt; at de komme overeens med Personer, steder og anden omstændighed« (DaGramm I, 1979: 199). I poesien er metaforen at foretrække frem for almindeligt sprog. Alligevel understreger Syv, at digteren ikke må bruge alt for plumpe metaforer, at der er rimelighed i sammenligningen, og at han undgår floskler. Det sammenlignende led må »komme overens« med det, der skal beskrives. Med Thøger Reenberg (1656-1742) og hans »Forsamling paa Parnasso« (o. 1696) og »Ars Poetica« (o. 1701) indvarsles klassicismen og en mere ligefrem stil for 1700-tallet:

Vor Stiil maa være jævn og slet,
 Og stedse bør at blive
 Sig liig; men rettet efter det,
 Hvorom vi Verset skrive.
 En ziirlig Skik, med Fynd og Klem,
 Hvor alle Parter falde
 Udi sin Orden angenem,
 Proportion vi kalde (Reenberg 1972: 33-40).

Smagen i starten af 1700-tallet fordrer altså et mådehold, der skal holde »begge ben på jorden« og den forcerede stil i ave.

Selvom Dina-digtet lægger sig i barokdigtningens tradition, er spørgsmålet, hvor »potent« eller kvindagtigt »Den Grædende Dina« var i begyndelsen af 1700-tallet. Digtet er skrevet på formfuldendte aleksandriner, og det er ved første øjekast et imponerende digt. Påberåbelsen af muserne og den apostrofiske højstemthed i digtets indledende strofer betyder, at barokkens dekorum udfoldes eksemplarisk. Men samtidig vendes denne dekorum gennem parodien på hovedet, idet emnet, der besynges, er det laveste af det lave, og det allegoriske betydningspotentiale realiseres aldrig. Der opstår dermed et misforhold mellem form og indhold. Den ekstremt detaljerede beskrivelse af det afskårne lem uden andet formål end morskab og sammenbruddet af en allegorisk overbygning betyder, at digtets *eloquentia* kan siges at slå om i en umoralsk *elocutio* – dvs. en pyntet, sanselig og indholdsløs sproglig fremstilling.

Kvindagtigheden findes imidlertid ikke kun i den sproglige overdådighed, men på flere niveauer som et modspil til den potente form. Emnet for digtet – den kvindagtige kastrat – har så at sige inficeret retorikken, men ikke blot retorikken – også digterjeget besmittes af kvindagtigheden. Satiren betragtes traditionelt som en maskulin genre, men satiren og dermed mandigheden undergraves, idet digterjeget løber med sladder, som traditionelt er en feminin modus (Rabb, 2007, 54): »Vel an! paa slig *permiss* mit Blod og Mood tildriver / At jeg det *Spargement* [sladder] som höris her beskriver« (»Dina«, 45-46). Sladdereren har digterjeget tilmed fra to kvinder.

I antikken ansås retorikken og talen for at være mændenes kampplads, hvor den aggressive maskulinitet var afgørende for dyden. Satiren er som genre netop forbundet med den potente tale, hvor satirikerens aggression mod modstanderen skal såre og overvinde denne. I Dina-digtet er den ophøjede satire dog afløst af lavkomisk sladder. Det umoralske eller upassende er et helt bevidst valg fra Nordrups side. Han bekender sig til det kvindagtige, og Dina-digtet veksler mellem den mandhaftige form og det kvindagtige udtryk. Her accepteres menneskekroppen som grundlæggende syndig, men også morsom. Nordrups digt er både retorisk og tematisk en hengivelse til et sanseligt og dennesidigt register.

Etkønsmodellen og forskellen mellem mænd og kvinder

Beskrivelsen af den kvindagtige kastrat er central i digtet, og det er derfor interessant at se nærmere på digtets konstruktion af køn. Thomas Laqueur har i *Making Sex* fra 1990 skrevet om den før-moderne kønsopfattelse. Han viser, hvordan etkønsmodellen dominerede europæisk kultur langt op i 1700-tallet, og denne model synes at kunne forklare selvkastratens glidning fra potent mand til kvindagtigt »monstrum« i Dina-digtet.³⁹ Etkønsmodellen antager, at kvindekønnet er en inverteret og dermed fejlagtig udgave af manden, og gennemfører en analogitænkning, hvor kvindens kønsorganer menes at svare direkte til mandens: mandens penis svarer til skeden, forhuden til kvindens skamlæber, pungen til livmoderen, testiklerne (som man forestiller sig er taget ud af pungen) til æggelederne, osv. (Laqueur 1990: 25). Det er mandens køn, der er udgangspunktet, eftersom manden anses for at være mere perfekt end kvinden: »Ligesom mennesket er mere perfekt end alle dyr, så er manden inden for den menneskelige art mere perfekt end kvinden, og grunden til hans per-

fektion er hans overskud af varme, for varme er Naturens primære instrument«. ⁴⁰

Dina-digtet bygger tilsyneladende på etkønsmodellen, når menneskets anatomi berøres. Fx opregnes ni huller for både kvinder og mænd:

Et Menniske det jo Ni nyttig Huller haver
 Som alle tellis blant Naturens Ædle Gaver
 I Øyne, Ørne og i Næsen toe gjør Sex
 Jeg Kand nep sige meer, saa er jeg nu *perplex*.
 Det Syvend i hans Mund det Ottend i hans Rumpe,
 Hvor af der vries ud saa mangan Kringlet Stumpe
 Det Niende hvor af udspringer Saft og Vand
 Med disse prydet er hver Qvinde og hver Mand (»Dina«, 73-79).

Hos Nordrup har kvinder altså ikke et ekstra hul, hvilket udviser forskellen mellem kønnene. Ved afskærelsen mister kastraten derfor det ultimativt definerende tegn på sin maskulinitet: »Hand reedte sig saa til, at mand snart Kunde sige, / Hand var ey liig een Karl, men ligere en Pige; / Thi *Kun dend eene plet Naturen skioldner paa* / En Mand fra Qvinder, som i lange Buxer gaa« (»Dina«, 133-136; min fremhævning). Digtet understreger her, at kønsforskellen netop ligger i at have eller ikke at have et lem.

Etkønsmodellen medfører den tanke, at køn er et kontinuum, hvor mænd kan glide og blive kvindeagtige, hvis ikke de opretholder deres mandhaftighed. Laqueur siger: »Piger kunne blive til drenge, og mænd der mindede for meget om kvinder, kunne miste hårdheden og kendetegnet ved deres mere perfekte kroppe og falde tilbage til kvindagtighed« (Laqueur 1990: 7). Peter Brown supplerer: »Ingen normal mand blev faktisk til en kvinde; men enhver skælvede altid på kanten af at blive 'kvindagtig'. Hans flakkende varme var en usikker kraft [...] Det var aldrig nok at være mandig: en mand måtte stræbe efter at forblive 'viril'«. ⁴¹ I Dina-digtet mister den kastrerede krop netop sin maskuline position og går fra at være den aktivt begærende og penetrerende krop til at blive den passivt begærede krop:

hand var forsøgt udj forlibte Skoler
 Hvor hver *Galante* [elsker; tilbeder] med sin smuke *Dame* Boler
 Ja som en Rytter flink udstaaet mangt et rit,
 Om skjønt hand stundum vel i Græsset hafde bit [...]
 Hand tenkte saa ved sig, nu er det Tid at hvile

Fra *Amors* Slaveri, der med de skarpe Pile
Har skut mig Hierte Saar og har *Bleseret* [såret] tit
Nu fra hans Skiempte-Leeg jeg mig vil holde qvit (»Dina«, 113-
116, 121-124).

Kastraten bliver på den måde både objekt for digtet, men også objekt for værtens, gæsternes og læsernes morskab og opmærksomhed.

Interessen for transformeringen af kønnet kan ikke blot lokaliseres hos Nordrup, men også hos andre poeter i perioden. Thomas Kingo skrev i 1665 »Sæbye-gaards Koeklage« om en stor tyr, der forsagede det materielle liv og mistede sit lem. I Kingos digt kommer tabet af lemmet til også at indebære et tab af position på gården. Hvor tyren før havde nydt stor respekt for sin virilitet og reproduktive evner, bliver den efter tabet af lemmet hånet og mobbet. Gårdens hierarki følger den verdslige rangorden, så da tyrens staldjunker nægter at løbe dens ærinde med et bønskrift til kongen om fritagelse for at blive sendt til København som stud, er patriarkens fallit uomgængeligt. Tyren vil ikke hånes »Naar de ham ville føre, / Paa alle gader op og ned, / Med maled horn og kløve«, og den ender derfor med at drukne sig i gårdens karpedam.⁴²

Kaj Bom viser i artiklen »Den smykkede Okse hos Th. Kingo og H.C. Andersen«, hvordan Kingos digt henviser til en gammel skik, hvor en tyr pyntet med blomsterkranse og bånd før slagtning fastelavnsmandag blev ført igennem byen til hån og morskab.⁴³ Hvor Nordrups digt eksplicit henviser til fastelavnsmandag, bærer Kingos digt kun reminiscensen af en gammel tradition.⁴⁴ Imidlertid er der et tematisk slægtskab mellem digtene, der begge lader hovedfigurens krop udsætte for offentlig forhånelse og feminisering.

Kroppen er i Dina-digtet kvindagtig i såvel form som udsigelse. Kastraten hyler som en pige og græder upassende i sorg og smerte: »Hand som en Trane peeb, og gav et ynksom Skraal« og »Hand sukket, Raabte, Bad om Helbred og Lifs frist« (»Dina«, 139, 279). I Nordrups digt betyder tabet af lem et tab af identitet, og her er barokpoeterne ubarmhjertige, idet der ingen ny indsigt fødes ud af den eksistentielle krise. Uden lemmet har kastraterne som mænd ikke længere nogen værdi for samfundet. Sympati og medfølelse er ikke til stede i Nordrups digt. Digterjegets og gæsternes spøgefuldhed på bekostning af kastraten bliver i stedet en måde at manifestere deres egen virilitet. Det latterlige er her ikke det kvindelige, men det kvindagtige. Det er manglen på en klar kønslig definition, der sætter kastraten uden for ethvert hierarki og kønslig orden.

Maskulinitet, latter og undergrundssatire

Nordrups digt tilhørte en gruppe af digte, der ikke blev trykt og heller ikke var tiltænkt den trykte offentlighed. Digtet var en del af en litterær parallelkultur, der cirkulerede som eksklusiv satirisk erotik. Man kan hævde, at undergrundssatire har et behov for at etablere en følelse af hemmeligt fællesskab gennem latter, der definerer folk i og uden for fællesskabet på baggrund af, hvem der griner, og hvem der ikke gør. Inden for digtets univers er dem, der ikke griner, også dem uden et lem. På den måde bliver latter i digtet en måde at definere maskulinitet. Uden for digtet skaber latteren ligeledes et fællesskab, hvor de smagsmæssige og moralske krav til litteraturen midlertidigt suspenderes. Digtet er skrevet til en mandlig læserkreds, der dyrker forhånelsen af den afmaskuliniserede kastrat. I slutningen af digtet søges kastratens maskulinitet ironisk genetableret med en sølvpipe som protese, så han i det mindste kan lade vandet med værdighed. Men denne manøvre øger blot kastratens monstrøse fremtoning: Kvinderne lukker ham ude, og han afvises i enhver social sammenhæng. Derfor er der intet håb om at reetablere en ny form for normalitet, køn eller orden i digtet.

Den rå latter er også en måde at manifestere digterens egen potens på bekostning af kastraten. Digterjeget udstiller gennem digtets opfindsomhed kastratens kvindagtighed og markerer på den måde inden for læserkredsens rammer sin egen virilitet. I antikken var retorik en del af de unge mænds uddannelse, og særligt blev satiren anset for at være en kampplads eller arena, hvor man således kunne manifestere sin egen maskulinitet og dannelse (Malm 2004a: 31ff.). Omvendt er dette billede af den potente digter på samme tid undergravet af det faktum, at satiren oprinder i kvinders sladder fra gaden, hvilket dårligt kan siges at give digtet autoritet. Ifølge Melinda Rabb har både satire og sladder en potentiel aflivende effekt på deres subjekt eller emne, som kan destabilisere autoriteter. Men hvor satiren har høj status, har sladdereren lav status (Rabb 2007: 48). Nordrups digt synes at trække på begge strategier. Derfor rejser samtidig det spørgsmål, hvorfor det på en gang opbygger og underminerer sin egen autoritet?

Pointen er, at Nordrup ligger ud over enhver konformitet. Han bryder reglerne, og han gør det intentionelt. Hans digte er helt igennem afhængige af enevældens dekorum, men genrekonventionerne overtrædes gennem parodien. Hvis barokdigtning og -kunst har været karakteriseret som »for meget«, så bevæger Nordrup sig ud over det. Hans digte nedbryder og

destabiliserer barokkens dekorum gennem en subversiv strategi, der nægter at knytte nogen betydning til formen. Det allegoriske potentiale i historien om lemmet afvises. Der er ingen transcendens i *sensus spiritualis* – ingen anden morale end ikke at lade sig skille fra sin verdslige krop, hvor syndig den end er. Retorikkens formål at *docere, delectare et movere* er fraværende i digtet, og det er uhørt i starten af 1700-tallet. I overensstemmelse med Holbergs bestemmelse af det uhøviske som det, der opfordrer til løsgæthed og støder mod gode sæder, må Nordrups digt anses for usædeligt pga. dets indirekte hyldest af den løsslupne seksualitet. Digtet er på en gang enormt potent, fordi det viser digterens formfuldendte beherskelse af dekorum, men samtidig er digtets emne og kvindagtige allusioner helt igennem upassende.

Eunukken og den lemlæstede krop findes også som tema i Montesquieus *Lettres Persanes* fra 1721. Her er kroppene blevet tolket som en metafor for absolutismens fallit som styreform. Men hos Nordrup bliver den lemlæstede krop netop *ikke* en allegori over det enevældige samfunds korrumpning.⁴⁵ Nordrups digt er derimod en total og lystfuld overgivelse til den tømte allegori. Selvom Nordrup i sit øvrige forfatterskab ikke holder sig tilbage for kritik af embedsmandsstandens korrumpion og gejstlighedens umoral, så formulerer »Den Grædende Dina« ikke nogen samfundsmæssig eller social kritik. Det er imidlertid heri, digtets provokation ligger: den fuldstændige afvisning af enhver betydningsdannelse og dermed en afvisning af litteraturens berettigelse som opbyggelig.

Den eneste form for (ironiske) opbyggelighed, der kan være tale om, er digtets afsluttende råd til alle mænd:

Til Afskeed huusk Kun det, du som vil Gunsten nyde
Hos Piger, at du ey afskiær det dig skal pryde,
Men bliv som du est skabt i Art og i Natur,
Og aldrig dig betien af saadan Selsom *Cur.* (»Dina«, 397-400).

Litteratur

Utrykt

Det Kongelige Bibliotek

Add. 147, 2°

Add. 167, 2°

Add. 247 c, 4°

GKS 2407, 4°

NKS 821, 4°
NKS 3226, 4°
Rostgaard 133, 2°
Collin 538, II, 4°
Thott 1525, 4°

Roskilde

Karen Brahes Samling, E II, 6

Århus, Statsbiblioteket

Håndskrift nr. 327

Helsingør

Kirkebøger for Sct. Mariæ Kirke, Helsingør Domprovsti, Helsingør stift 1719-1724

Trykt

Ariès, Philippe: *Dødens historie i Vesten. Fra middelalderen til nutiden*, (opr. 1975) Viborg 1986.

Bakhtin, M.: *Rabelais and his World*, Indiana University Press 1984.

Bauer, R.W.: *Calender for Aarene 601 til 2200 efter Christi Fødsel*, København 1868.

Bertelsen, Henrik (udg.): *Danske Grammatikere fra Midten af syttende til Midten af det attende Aarhundrede*, bd. 1, København 1979.

Bom, Kaj: »Den smykkede Okse hos Th. Kingo og H.C. Andersen«, i *Danske Studier* 1956.

Brown, Peter: *The Body and Society. Men, Women and sexual renunciation in early Christianity*, New York 1988.

Bruun, Chr: *Frederik Rostgaard og hans Samtid*, København 1870.

Cook, Elizabeth Henckendorn: *Epistolary Bodies. Gender and Genre in the Eighteenth Century Republic of Letters*, Stanford University Press 1996.

Dal, Erik: *Danske viser*, København 1962.

Elling, Christian: »Et aktuelt Epigram af Holberg«, i *Holberg Blandinger*, bd. 2, København 1941.

Ephemerides Academiae Naturæ Curiosum, cent. IX et X. Augsburg 1722.

Færch, Christina Holst: »Bisp Deichman og den sorte Pest«, i *Lychnos* 2010.

Genette, Gérard: *Palimpsests. Literature in the second degree*, (opr. Seuil 1982) oversat af Channa Newman og Claude Doubinsky, University of Nebraska 1997.

Goulemot, Jean-Marie: *Forbidden texts: erotic literature and its readers in Eighteenth Century France*, oversat af James Simpson, Philadelphia 1994.

Grundtvig, Sven m.fl.: *Danmarks gamle Folkeviser*, I-XII, København 1966-76.

Grüner-Nielsen, Hakon: *Danske Skæmteviser (Folkeviser og litterær Efterklang) efter Visehaandskrifter fra 16.-18. Aarh. og Flyveblade*, København 1927-28.

Historiske Meddelelser om København, 7, København 1919-20.

- Holberg, L.: *Epigrammer: oversatte fra den latinske Text* af Just Justesen, Trondheim 1893.
- Holst, Elisabet: »Kvindedyd og kvindedød i danske ligprædikener 1570-1700«, i *Svøbt i mår*, bd. 1, C.A. Reitzel 1999.
- Hougaard, Jens, m.fl.: *Dansk litteraturhistorie*, bd. 3, Gyldendal 1984.
- Hunt, Lynn (red.): *The Invention of Pornography*, New York 1993.
- Kalkar, Otto: *Ordbog til det ældre danske Sprog*, bd. 1-4, København 1881-1907.
- Laqueur, Thomas: *Making Sex. – Body and gender from the Greeks to Freud*, Harvard University Press 1990.
- Lembek, Kim: *Den danske litterære verssatire 1652-1742: og dens europæiske baggrund*, Museum Tusulanum 1999.
- Malm, Mats: *Det liderlige språket. Poetisk ambivalens i svensk »barock«*, Symposium 2004(a).
- Malm, Mats: »Känsla och sinnlighet skilda från sinnena: om den estetiska intresseløshetens grunder«, i *Sjuttonhundratals* 2004(b).
- Meijer, L.: *Woordenschat, Verdeelt in 1. Bastaardt-Woorden. 2. Konst-Woorden. 3. Verouderde Woorden*, Amsterdam 1720.
- Nielsen, Oluf: *Kjøbenhavn paa Holbergs Tid*, København 1884.
- Park, Katharine: »The Rediscovery of the Clitoris«, i *The Body in Parts. Fantasies of Corporeality in Early Modern Europe*, David Hillman and Carla Maz-zio (eds.), Routledge 1997.
- Paulli, R.: *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. 1, Gyldendal 1929.
- Pedersen, Vibeke A. m.fl.: *Dansk litteraturs historie 1100-1800*, bd. 1, Gyldendal 2007.
- Piø, Iørn: *Skillingsviser*, Gyldendal 1974.
- Rabb, Melinda Alliker: *Satire and Secrecy in English Literature from 1650 to 1750*, Palgrave Macmillan 2007.
- Rahbek, Knud Lyhne og Nyerup, Rasmus: *Bidrag til den danske Digtekunsts Historie, uddragne af Forelæsninger holdne over dette Æmne i Vintrene 1798-1800*, Anden Del, København 1808.
- Reenberg, Thøger: *Ars Poetica: digte mellem to tider*, Per Stig Møller (udg.), Munksgaard 1972.
- Simonsen, Niels (udg.): *Verdslig barok. En antologi 1667-1756*, Borgen 1982.
- Stounbjerg, Per: »Afskærelse. – Om Hans Nordrup: 'Den Grædende Dina Over Den Skamskaaren Sichem'«, i *Passage* nr. 8, 1990.
- Storstein, Eira og Sørensen, Peer E.: *Den barokke tekst*, Daneklærerforeningen 1999.
- Sønderholm, Erik: *Dansk barokdigtning 1600-1750*, bd. 1, København 1969.
- Tronier, Henrik: »Den historisk-kritiske eksegesi som allegorisk bibelfortolkning«, i *Historie og konstruktion: Festskrift til Niels Peter Lemche*, Museum Tusulanum 2005.
- Wad, G.L.: »de Hofman, Hans«, i *Dansk biografisk Lexikon*, bd. VII, København 1893.
- Werlauff, E.C.: *Holbergiana*, København 1855.
- Wielandt, J.: *Smukke og udvalde Danske Vers og Miscellanea*, bind III, København 1725.

Noter

Artiklen er en omarbejdelse af et foredrag holdt til ISECS' konference »Joy and Laughter in the Eighteenth Century«, august 2010.

1. *Historiske Meddelelser Om København*, Københavns Stadsarkiv 1919-20, 7: 367. Det er Niels Simonsen, der i *Verdslig barok. En antologi 1667-1756*, Borgen 1982: 234 henviser til politirapporten i forbindelse med Nordrups digt.
2. Karen Brahes Samling, E II, 6. Det er ikke muligt gennem kirkebøgerne fra 1719-24 for Sct. Mariæ kirke, hvis kirkegård lå ved siden af Karmeliterhuset (hospitalet og fattiggården i Helsingør), at afgøre den kastrerede mands identitet. Det er ikke usandsynligt, at han i stedet er blevet begravet i sit fødesogn, som det dog ikke er lykkedes at finde frem til.
3. *Historiske Meddelelser Om København*, 7: 367. Heinrich Dürkop var præst ved Skt. Petri kirke i København.
4. Rostgaards produktion rummer talrige panegyriske digte som fx »Allerunderdanigste Lykønskning til Kong Friderich dend Fierde, da hand dend 15 og 16 May 1704 i Kiærelund ved Ringsted mynstrede en anseelig Deel af sin vel indrettede Land-Militz«, Chr. Bruun, *Frederik Rostgaard og Hans Samtid*, Kbh., 1870: 545-546. Bogen anfører en ukomplet liste over Rostgaards værker.
5. Rostgaard har formentlig skrevet et enkelt satirisk digt mere med førstelinjen: »En Bonde *Adam* var og maatte Plougen Kiøre«, som handler om gammeladelens misundelse af nyadelen. Rostgaard skriver i digtet, at det ikke er historie eller herkomst, der skaber en adelsmand, men derimod dyd. Digtet findes bl.a. i Det Kongelige Bibliotek i København (herefter KB), NKS 3226, 4° og GKS 2407, 4°.
6. Titlen varierer: Thott 1525, 4° og Odense Katedralskole 34, 4° har *Castrator* (altså ikke den kastrerede, men den der kastrerer), mens Karen Brahes samling E II, 6 har den gådefulde overskrift *Castrator Eligie* (den der kastrerer elegien). Jeg takker Karen Hagedorn, Henrik Jørgensen og Peter Zeeberg for latinsk bistand. De danske oversættelser gengiver titlen: *Om Gilderen* (Collin 538, II, 4°), *Gilderen* (Add. 247c, 4°) eller *Klage-Skrift. Een i Live død over Gildere og Gilding* (Thott 1525, 4°). Digtet findes oversat og cirkuleret i mindst tre danske versioner (herunder én af satirikeren Frederik Horn), ligesom det blev oversat til tysk af Johan Vincelli og dertil udgivet i Tyskland i et latinsk tidsskrift, *Ephemerides Academiae Naturæ Curiosum*, cent. IX et X. Augsburg 1722.
7. Episoden om selvkastraten har vakt voldsom opsigt i København, og historien nåede sågar Paris i et brev til senere landsdommer Jacob Bircherod (1693-1737). Billeskov Jansen har undersøgt den danske presse i tidsrummet 1720-37 for omtale af episoden, men uden held (Christian Elling: »Et aktuelt Epigram af Holberg«, i *Holberg Blandinger*, 2, Kbh. 1941: 69).

8. Rostgaard 133, in folio.
9. Det er Peter Zeeberg, der har gjort mig opmærksom på epigrammet, og jeg takker ham for at lade mig benytte hans foreløbige oversættelse heraf (epigrammet er nr. 18 i første bog), samt for at oversætte det anonyme latinske digt til dansk.
10. Se fx Simonsens biografiske afsnit i *Verdslig barok*, s. 209ff eller Christina Holst Færch: »Bisp *Deichman* og den sorte Pest«, i *Lychnos* 2010.
11. Digtet er fundet i følgende håndskrifter i KB: Collin 538, II, 4°, Add. 247 c, 4°, NKS 821, 4°, Add. 167, 2° og Add. 147, 2°.
12. Hans de Hofman var af adelig herkomst og havde i 1740 embede i kommercekollegiet og som assessor i borgretten. Han interesserede sig for litteratur og udgav efter svogeren Erik Pontoppidans død 4.-6. bind af det *Danske Atlas* (1768-74), ligesom han i 1732 udgav Vilhelm Helts digte (Wad 1893: 498-500).
13. Titelbladets angivelse af Nordrup som sognepræst på Sjælland antyder, at håndskriftet skal dateres mellem 1725 og 1748, hvor Nordrup var præst i Nordrup-Farringløse på Sjælland. Men da håndskrifterne ikke nødvendigvis er skrevet i samme periode som titelbladet, er dette en usikker datering.
14. Et eksempel kunne være supplikken til gehejmeråd Ditlev Vibe om Helsingø kald i 1715, hvor de første fire verslinjer lyder: »Gid Djævlen flaae Patroner! / De hjelpe allerbest / Paa Deres Hofcarogner [yndligsludere], / Dem smør De paa en Præst« (citeret fra Rahbek & Nyerup 1808: 336). Her slutter supplikken med en bøn om at give Nordrup et sognekald, hvilket synes absurd, idet Nordrup lige har svinet patronatinstitutionen til. På den måde rummer digtet både et panegyrisk og et dadlende eller anti-panegyrisk aspekt.
15. Per Stounbjerg: »Afskærelse. – Om Hans Nordrup: 'Den Grædende Dina Over Den Skamskaaren Sichem'«, i *Passage* nr. 8, 1990: 45-48 og Eira Storstein & Peer E. Sørensen 1999: 179.
16. Denne sammenkobling af død og erotik er ikke enestående for Nordrup, men findes ifølge Philippe Ariès som en understrøm i europæisk litteratur og kunst i det 16.-18. århundrede (Ariès 1986 (opr. 1975): 43).
17. Rostgaards digt er dateret i Karen Brahes samling E II, 6: *Samling af digte af Frederik Rostgaard*. Det fremgår dog ikke, hvorvidt digtene er skrevet af Rostgaard selv eller blot er en samling afskrifter af hans digte. Nordrups digt er dateret i Collin 538, II, 4°: 823.
18. *Castrator* og *Dina* citeres fra hhv. Collin 538, II, 4°: 836-838 og 823-836.
19. Hakon Grüner-Nielsen: *Danske Skæmteviser (Folkeviser og litterær Efterklang) efter Visehaandskrifter fra 16.-18. Aarh. og Flyveblade*, Kbh. 1927-28, Iørn Piø: *Skillsingsviser*, Gyldendal 1974, Sven Grundtvig m.fl.: *Danmarks gamle Folkeviser*, I-XII, Kbh. 1966-76 og Erik Dal: *Danske viser*, Kbh. 1962.
20. Simonsen anfører i sin ordliste (p. 231), at ordet »dankert« betyder 'pik', men hverken ODS, Kalkars ordbog, Gammeldansk Ordbogs seddelsamling eller Meijers *Woordenschat* kan bekræfte dette.

21. Ordet »gøg« kan iflg. ODS betyde 'grønskolling', men kan også henvise til de kvindelige kønsdele, hvilket således giver metaforen et kvindagtigt twist.
22. Hele smædeversgenren (paskvillerne) er bygget på skematiske tematikker og stereotype personkarakterer, og ofte genbruger man decideret formuleringer eller passager. Det er imidlertid ikke kun de satiriske genrer, der genbruger. I starten af 1700-tallet findes fx en hel sværm af digte, der parafraserer Kingos »Far, Verden, far vel«.
23. Fx når Jørgen Sorterup i *Ret Tak, rar Skæmt og ram Alvor eller Cacoëthes carminificum* (eller *Versemager-epidemien*) fra 1701 udstillede sine samtidige digtere som uduelige, hvilket bl.a. fik Frants Kyhn til at replicere. Bogen affødte en fejde og udformede sig som en langvarig strid (Se herom Kim Lembek, 1999: 95f. og R. Paulli, 1929: 998).
24. Add. 147, 2° har (som omtalt) tilhørt Hans de Hofman, og NKS 821, 4° har tilhørt B.W. Luxdorph. Add. 167, 2° er læderindbundet og med metalbeslag. Collin 538, II, 4° er afskrevet af en særdeles smuk hånd, mens Add. 247c, 4° er et mere beskedent, men ligeledes indbundet håndskrift.
25. Den Resen-Svaningske Bibel, 1647, Matthæus 19,10.
26. Origines blev senere kendt for sin bibeleksegese. Den allegoriske læsning af Biblen blev udbredt i senantikken, hvor bibel-allegoresen opstod ud af homer-eksegesen. Se fx Henrik Tronier: »Den historisk-kritiske eksegese som allegorisk bibelfortolkning?«, i *Historie og konstruktion: Festskrift til Nils Peter Lemche*, Museum Tusulanum 2005: 396ff.
27. <http://www.blueletterbible.org/lang/lexicon/lexicon.cfm?Strong=G2135&t=KJV>.
28. Citeret fra Den Resen-Svaningske Bibel, 1647, Galaterbrevet 5,2 og 5,12.
29. Et ofte citeret eksempel er Kingos »Far Verden, far vel«.
30. Citeret efter Holst 1999: 317; Ariès 1986.
31. Min oversættelse af Bakhtin 1984 (1965): 149: »[this] drama of laughter [is] at the same time the death of the old and the birth of the new world«.
32. At lemmet skal bruges som krydderi i øltønden henviser til gammel overtro, hvor man lagde en død tyvs finger i øltønden, fordi det skulle give en ekstra god smag til øllet.
33. Se fx »The imperfect Enjoyment« eller »A Ramble in Saint James's Parke«.
34. Se fx Mikkel Jernskægs bryllupsdigt til Henning Actonius og Inger Mergretha Numsen i 1705: *Et Par Linier Om De Tvende Tall 1 og 0* (Sønderholm 1969: 450f).
35. Jean-Marie Goulemot: *Forbidden Texts: erotic literature and its readers in Eighteenth Century France* oversat af James Simpson, Philadelphia 1994.
36. Lynn Hunt: *The invention of Pornography*, New York 1993: 9-11.
37. Ordet »kuriøs« bruges ofte om de håndskriftcirkulerede vers i 1700-tallet. Ordet betyder her det 'som afviger fra det almindelige i form af det sjældne eller interessante' – se ODS.
38. Se Mats Malm: *Det liderliga språket*, Symposium 2004a og samme: »Känsla och sinnlighet skilda från sinnena: om den estetiska intresseløshetens grunder«, i *Sjuttonhundratalet* 2004b: 95-112.

39. At etkønsmodellen entydigt har domineret europæisk kultur indtil 1700-tallet er blevet betvivlet af flere. Bl.a. har Katharine Park i »The Rediscovery of the Clitoris« (i *The Body in Parts. Fantasies of Corporeality in Early Modern Europe*, David Hillman and Carla Mazzio (eds.), Routledge 1997: 171-195) argumenteret for, at Laqueurs tese er en forsimpning. Men Laqueurs udlægning af etkønsmodellen anskueliggør, at måden at betragte kvindens køn og seksualitet før oplysningen adskiller sig væsentlig fra en moderne betragtningsmåde. Etkønsmodellens tanker om køn som et kontinuum er særlig frugtbar i forhold til Nordrups digt, hvor det manglende mandlige lem pludselig sår tvivl om kastratens kønsidentitet. Om etkønsmodellen se også Peter Brown: *The Body and Society. Men, women and sexual renunciation in early Christianity*, New York 1988: 10f.
40. Citeret og oversat fra Laqueur 1990: 28.
41. Min oversættelse af Peter Brown: *The Body and Society. Men, Women and Sexual Renunciation in Early Christianity*, New York 1988: 11.
42. *Sæbye-Gaards Koe-Klage*, vers 620-622 (citeret efter Sønderholm 1969: 267).
43. Kaj Bom: »Den smykkede Okse hos Th. Kingo og H.C. Andersen«, i *Danske Studier 1956*: 11-13.
44. Kingo gentager temaet i »Om 2 Kaponer, skikkede til en barsel-kvinde«.
45. Se Elizabeth Henckendorn Cook: *Epistolary Bodies. Gender and Genre in the Eighteenth Century Republic of Letters*, Stanford University Press 1996: 34ff.